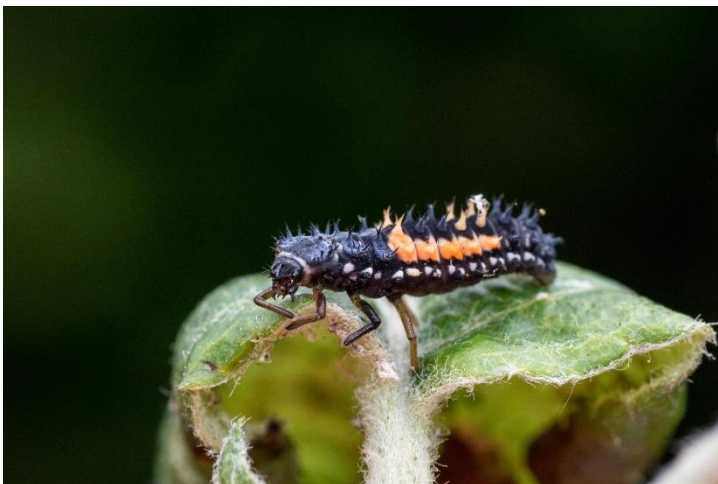
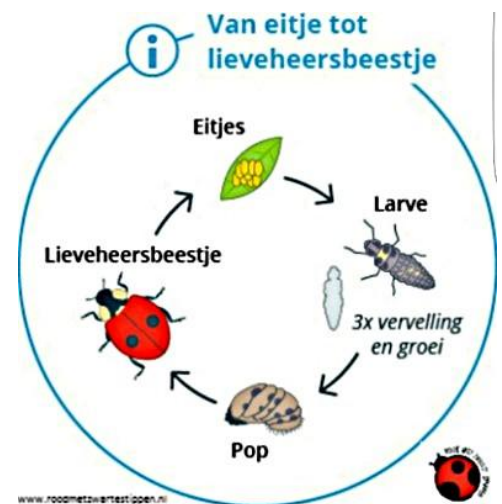

Lieveheersbeestje

Een van de allereerste kleine beestjes die je leert kennen is toch wel het lieveheersbeestje. Onze kleinzoon van 2 jaar noemt hem Lief beestje, dat ronde bolvormige kevertje met zijn korte pootjes en die dekschilden met de stippen, waaronder twee vliesvleugels verstopt blijken te zitten. In mijn beleving waren de dekschilden altijd rood met zwarte stippen, maar ze blijken ook in oranje, zwart en geel rond te vliegen. En altijd met stippen, die meestal zwart, soms geel of rood zijn. In ons land komen ongeveer zestig soorten lieveheersbeestjes voor. Om te weten met wie je te maken hebt, tel je gewoon zijn stippen. Zo zijn er het twee-, zeven-, elf-, veertien-, tweeëntwintigstippelig lieveheersbeestje. Makkie. Wereldwijd zijn er maar liefst zevenhonderd soorten. Het kevertje is zo'n 3,5 tot 5,5mm groot met korte antennes en zes pootjes.

Net als een vlinder kent het lieveheersbeestje vier verschillende levensfasen: ei, larve, pop en volwassen dier. Na de paring in april of mei legt het vrouwtje haar driehonderd eitjes in groepjes op allerlei planten. En dan is het te hopen dat je als larve als eerste uit het ei kruipt, want anders wordt je opgegeten door de larven die eerder waren. Eerlijk gezegd zijn er ook veel onbevuchte eitjes, die voor de larven als eerste voedsel kunnen dienen wanneer er

niet voldoende bladluizen zijn. Eenmaal uit het ei is het eten, eten, eten. De larve groeit en barst uit zijn vel, tot drie keer toe. Die larve lijkt in het geheel niet op zijn ouders. En als hij volgroeid is, dan wordt het tijd om te verpoppen. En zes weken nadat het eitje is gelegd kruipt er een volwassen lieveheersbeestje uit de pop. Dan is het inmiddels juli of augustus. De bladluis is verreweg het favoriete voedsel. Zowel de larven als de volwassen lieveheersbeestjes hebben deze groene insecten op het menu staan. Met dit verschil: de larven zijn nog niet groot genoeg om een bladluis met huid en haar te verslinden. Zij bijten in plaats daarvan een gat in hun prooi en zuigen het slachtoffer leeg. De aantallen die ze verorberen zijn niet mis. Een larve van het lieveheersbeestje zuigt zo'n 200 – 600 bladluizen weg tot aan zijn popstadium. En een volwassen dier eet wel honderd bladluizen per dag! Niet voor niks is het lieveheersbeestje een geliefd insect bij tuinliefhebbers als bladluizenbestrijder.

Nu zijn er ook lieveheersbeestjes die geen bladluizen eten; dat zijn vegetariërs. Die leven alleen van schimmels of planten, zoals het tweeëntwintigstippelig lieveheersbeestje dat leeft van meeldauwschimmels. Dat zijn schimmels die ontstaan op honingdauw, een kleverige suikervloeistof, dat dan weer wel door bladluizen wordt uitgescheiden.

Juist omdat de meeste lieveheersbeestjes bladluizen eten, is ooit als biologisch bestrijdingsmiddel een speciale soort ingevoerd: het Aziatisch lieveheersbeestje. Dat was een beetje dom, het is nu een invasieve soort en vormt een bedreiging voor inheemse soorten. Die Aziatische soort eet naast luizen ook andere soorten lieveheersbeestjes, rupsen en eitjes van vlinders. Het lieveheersbeestje heeft een slimme truc als bescherming tegen vijanden. Met zijn felle kleur waarschuwt hij een aanvaller: "Pas op, ik ben giftig en smaak vies!" Toch trapt hier een Aziatisch lieveheersbeestje niet in, want die maakt natuurlijk zelf ook gebruik van die truc.

Naast dat het lieveheersbeestje een jager is, wordt er op hem zelf ook gejaagd. Zij vallen vaak ten prooi aan vogels. Als verdediging kan het lieveheersbeestje zijn poten en kop onder zijn schild trekken en zich tussen de planten laten vallen. Wanneer de aanvaller hem toch te pakken krijgt, kan hij uit zijn kniegewrichten een soort gelige stinkende, bittere vloeistof uitscheiden. Deze vloeistof is voor veel dieren giftig.

Lieveheersbeestjes zien heel slecht en lopen vaak heen en weer over een plant om letterlijk tegen een bladluis aan te lopen. Bladluizen leven vaak niet alleen en wanneer het lieveheersbeestje een luis gevonden heeft, is zijn verdere maaltijd vaak niet ver weg.

Bladluizen zijn niet altijd voorradig, dus lieveheersbeestjes hebben ook schimmels, bladhaantjes, mijten en trips op het menu staan. De prooi wordt vastgehouden met hun sterke voorpoten en met de sterke kaken vermalen. Wanneer een lieveheersbeestje geen bladluizen kan vinden en ook geen ander voedsel op een plant aanwezig is, vliegt hij naar een andere stek. Bij een gunstige wind kan een lieveheersbeestje wel elfhonderd meter hoog vliegen met een snelheid van zestig kilometer per uur. Het kan maar liefst 85 keer per seconde met zijn vleugels slaan. Vluchten duren gemiddeld zo'n 36,5 minuut, maar soms wel twee uur. Zo kunnen ze in één keer honderd twintig kilometer afleggen.

De manier waarop een lieveheersbeestje zijn vleugels intrekt na een vlucht is ook interessant. Dit kevertje vouwt zijn delicate vleugels zorgvuldig onder zijn rood-zwarte dekschilden wanneer het landt. Het insect maakt een complexe reeks bewegingen, die lijken op het vouwen van origami, om zijn vleugels te verbergen. De vleugels zijn sterk genoeg om te vliegen, maar tegelijkertijd ook heel flexibel. De vorm van de nerven op de vleugels zorgt ervoor dat ze kunnen oprollen, waardoor ze stijf maar toch buigzaam zijn.

Alle lieveheersbeestjes leiden een solitair leven. Ze komen alleen samen tijdens de winterslaap of het paarseizoen. Dit proces begint begin maart en soms duurt het paren van de insecten wel negen uur achter elkaar.

Aan het einde van de zomer sterven de oudere lieveheersbeestjes die het jaar ervoor geboren zijn. Een lieveheersbeestje leeft niet langer dan een jaar, daar heeft het aantal stippen dus niks mee te maken. De nieuwkomers zoeken een plek om de winter door te brengen. Net als andere insecten kruipen ze weg op droge vorstvrije plekjes. Bijvoorbeeld in

de schuur, een holle boom of bij jou op zolder. Vaak met een paar bij elkaar, soms in hele groepen.

Maar hoe komt het lieveheersbeestje eigenlijk aan zijn naam? Er zijn verschillende verklaringen voor. Volgens een populair verhaal stuurde Onze-Lieve-Heer het lieveheersbeestje naar de aarde om een onschuldig terdoodveroordeelde te redden. Het

kevertje kroop op de nek van de gevangene die ten onrechte zou worden terechtgesteld. Toen de beul met de bijl klaar stond om de man te onthoofden, voelde de gevangene het lieveheersbeestje in zijn nek. Hij vroeg de beul te wachten tot het kevertje weg was, anders zou immers ook het lieveheersbeestje gedood worden. Niemand geloofde toen nog in de schuld van de veroordeelde man en hij ging vrijuit. Ook een mooi verhaal is dat over de 'lady bugs' zoals lieveheersbeestjes in het Engels

worden genoemd. Dit betekent uiteraard niet dat alle bugs vrouwelijk zijn, maar het verwijst wel naar een andere belangrijke vrouw uit de geschiedenis. Tijdens de middeleeuwen in Europa vernietigden zwermen bladluizen namelijk veel gewassen van boeren. Uit wanhoop baden de boeren tot de Maagd Maria om hulp. Toen gebeurde er een wonder. Er kwam namelijk een zwerm lieveheersbeestjes die deze bladluizen verslonden. Zo waren de gewassen gered en gaven de boeren deze beestjes de naam: 'Onze-Lieve-Vrouwe-Kevers' als uiting van hun dankbaarheid.

In veel culturen wordt aangenomen dat lieveheersbeestjes geluk en voorspoed brengen. Legenden zijn rijk aan verhalen over boeren die tot lieveheersbeestjes bidden voor overvloedige oogsten en kinderen die lieveheersbeestjes vangen terwijl ze wensen doen. Het lieveheersbeestje is bovendien gekozen als symbool tegen geweld, omdat het staat voor liefde en geluk. Loopt een lieveheersbeestje over je hand, dan laat je het beestje ongestoord en vrij rond lopen. Een lieveheersbeestje sla je niet weg, maar blaas je van je af. Kortom wees lief voor elkaar.

Ria Smits

Met dank aan Adriëtte van der Wijst voor haar foto's.